Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 65. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 21-го марта, 1922. VOL. XXX. No. 66. Jersey City, N. J., Tuesday, March 21, 1922. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

КРАВЦІ ЛАГОДЯТЬСЯ ДО ЗАВЗЯТОЇ БОРОТЬБИ

НЮ ЙОРК, 19. марта. — Нюйорські кравці приготовляються уже заздалегідь до завзятої боротьби проти кравецьких босів на случай, якби сі не відновили контракту з юніями, котрий виходить дня 1. червня сього року.

В тій цїли предсідатель юнії видав вчора відозву до усіх предсідателів шап, щоби вони почали збирати серед робітників фонди на оплачене сеї боротьби. Кождий з 50,000 кравецьких робітників має заплатити на сей фонд по 20 долярів; в той спосіб буде зібраний фонд одного міліона долярів. Предсідателі шап приняли одноголосно плян юнійного уряду і постановили приступити безпосередно до збирания фондів.

Кравецька юнія старалася усіми силами довести до конференції з представниками кравецьких шап, але властителї, видно подражнені недавною ще невдачою, не хочуть навіть чути про якусь конференцію. Кравецька юнія пробувала тоді посередництва уряду, але й сей не міг наклонити упертих властителів. Що більше, секретар торговлі Гувер, місто приступати відразу до справи, замірився почати якесь доходженне в справі положення кравецького промислу в Ню Йорку, про розміри котрого доходження почалася довжезна кореспонденція межи юнією а урядом, яка остаточно звела наніщо можливість урядового посередництва.

СЕНАТОРИ ГОВОРЯТЬ ПРО ВІЙНУ ЗА ТИХИЙ ОКЕАН.

ВАШІНГТОН, 18. марта. — Підчас нинішньої дебати над ратифікацією (потвердженнем) доховору чотирох держав щодо Тихого Океану, кількох сенаторів висказувало дуже замітні погляди.

Межи инчими сенатор Робинсон, демократичний сенатор з Аркензо, заявив, що він готов був передше згодитися на договір, але коли він довідався, що англійський амбасадор Гедес мав сказати недавно публично в Лос Анджелес, що договір межи чотирома державами запобіг війні за Тихий Океан, котра могла вибухнути кождої хвилі, він, Робинсон, постановив близче приглянутися договорови. Він заявив, що Америка повинна побільшити свою фльоту, на скілько на се лише дозваляє договір, і удержувати її на найвисшім степени справности. Сенатор виводив, що він не віривби ні одній державі. Коли се правда, що говорив англійський амбасадор, то він місто кликати американський народ до розброювання, кликавби його до зоруження.

ВИЗНАННЄ МЕКСИКАНСЬКОГО УРЯДУ МАЄ БУТИ УЖЕ БЛИЗЬКЕ.

ВАШІНГТОН, 19. марта. — Стоячі близько американського уряду люди кажуть, що вже в найкоротшім часі можна сподіватися визнання теперішнього мексиканського уряду.

Правительство президента Обрегона обмінялося з президентом Гардінгом кількома нотами, в котрих всі ріжниці мали бути полагоджені вдоволяючо для американського уряду. Мексиканський уряд мав дати достаточні запевнення про охорону життя та власности американських горожан у Мексику. Тому загально сподіються, що повні дипльоматичні відносини межи обома краями будуть навязані вже в найкоротшім часі.

ПРИДУКЦІЯ ВУГЛЯ ПЕРЕД СТРАЙКОМ.

ВАШІНГТОН, 19. марта. — Геольогічний уряд у Вашінгтоні подає всій розрахунок про продукцію (добуванне) вугля за послідні місяці. Зі звіту виходить, що сподіванне страйку довело до такого горячкового добування вугля, що його тепер добувають тілько, що лише в часи найбільшої военної горячки його тільки добувано. За тиждень, приміром, що скінчився дня 11. марта, сього року, добуто в усіх майнах, що предкладають свої звіти урядови, 11 міліонів тон або о 4 міліони тон більше як в тім самім тижни попереднього року. Зі сими звітами вуглевих підприємств годяться вповні звіти зелізничих компаній про ладованне вугля для перевозу.

Отсей звіт урядового бюра се одно з тих запевнень, які видається урядом до суспільности, застрашеної можливостю недостачі вугля на випадок страйку майнерів.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ МАЄ НОВИЙ ПЛЯН ЗАРАДИ БЕЗРОБІТТЮ.

ВАШІНГТОН, 19. марта. — Американська Федерація Праці заповідає нову кампанію в конгресі за зарадженнем безробіттю в Америці.

Вже в найблизших днях члени так званої Злученої Законодатної Конференції Американської Федерації Праці мають внести в конгресі законопроекти, щоби уряд почав в як найкоротшім часі наводнювати кілька великих пустинь в західних стейтах. В той спосіб не лише найдоноб роботу для богато тисяч робітників, що вині находяться без роботи, але й зробленоб величезну господарську роботу, яка оплатилабся народови в десятеро. Пляни Федерації Праці відносяться передусім до наводнення просторів, лежачих в річищах допливів ріки Місісіпі.

(Злучена Законодатна Конференція Американської Федерації Праці се комітет кількадесяти конгресменів та сенаторів, що зложився за стараннем Федерації Праці для законодатної праці, одобреної сею Федерацією.)

ЗНОВ ДОБИВАЮТЬСЯ ПРИЗНАННЯ ЛИТВИ

ВАШІНГТОН, 17. марта. — Конгресмен Сабат, демократ з Илиной, вніс в палаті послів резолюцію, домагаючуся від уряду признання независимости литовської держави.

ЗЕЛІЗНИЦЯ ЛАКОВАНА ЗРОБИЛА УГОДУ З 2 ЮНІЯМИ.

ШІКАГО, 19. марта. — Зелізниця Лакована зробила за посередництвом Зелізничої Робітничої Ради угоду з юніями пічкурів та машиністів.

Відновлене контрактів із сими двома юніями уважають за знак, що незадовго прийде також до згоди з другими зелізничими юніями.

ОРИГІНАЛЬНИЙ ЗАСУД.

Перед повітовим суддею в Урбана, в стейті Илиной, ставав один Г. Робинс, обжалований за обрабованне крамниці на 600 долярів. Лава присяжних суддів признала його винуватим, а суддя засудив його на 10 літ тюрми з тим однак, що кара буде йому дарована, якщо він буде сповняти отсі десять заповідий:

1. Він має щонайменче раз в тиждень зявитися у церкві або в недільній школі;

2. має закинути куренне папіросів що найменче на рік;

3. перестати ходити до публичних білярдень;

4. читати лише книжки, припоручені йому бібліотеками;

5. вести розрахунок усіх своїх видатків;

6. не виходити вечером на вулицю, хиба що має невідложну справу;

7. придержуватися усіх законів;

8. не пити алькогольних напитків;

9. заплатити всі судові кошти, платячи по 5 долярів тижнево;

10. явитися в повітовім суді на початку кождої судової сесії.

ЛЕТУНИ ВПАЛИ В МОРЕ.

Коли корабель „Аквітанія" заїздив в пятницю до нюйорського порту, три військові літаки вилетіли над море, щоби привитати пливучого на кораблі американського генерала Мічела. Пасажири з корабля приглядалися з покладу корабля гарному літанню аероплянів. Нагло один літак скрутився на ліво, як пострілений смертельно птах, і спустився скоро у море, що бушувало яких 50 стіп під ним. Оба летуни вилізли зараз на вистаюче з моря крило літака і стали кликати о поміч. Капітан „Аквітанії" уже хотів давати приказ завертати до потапаючих летунів, коли він побачив, що їх зочила вже одна лодка, плаваюча на морю, і поспішає їм на поміч. Вона дійсно скоро була коло летунів і забрала їх до себе. Летунів зараз перебрано на пасажирський корабель „Гюрон", котрий теж плив до Ню Йорку за „Аквітанією". Сейчас по прибуттю до порту, летунів відослано до шпиталя, де лікарі мусіли зробити одному летунови операцію, щоби не допустити до запалення легень. Як лише летунів забрано на лодку, їх літак пропав під поверхнею океану.

АКЦІЯ ПРОТИ БЕЗРОБІТТЯ.

Булетин, виданий постійним комітетом, вибраним на конференції для безробіття у Вашінгтоні, може похвалитися дуже незначними успіхами.

З великих міст лише кілька виказує активну діяльність для допомоги безробітним. Межи инчими місто Олбані в стейті Ню Йорк величається поправою зарібків, бо місто прискорило публичні роботи та постаралося у будівничих, що вони почали тепер будувати яких 1,000 нових будинків. Місто Болтимор завдячує поправу зарібків у себе лише акції організації ветеранів великої війни, котра шукає постійних робіт для своїх членів та накликає до прискорювання публичних та приватних будівель; те саме можна сказати про місто Гренд Репидс.

Булетин зазначує також, що робітники приходять з помочею безробітним. Так, примірoм, в місті Савана працюючі робітники віддали заплату одного дня для безробітних. В місті Норфовк почали працювати дві фабрики і зараз хвости безробітних, ждучих на безплатну зупу, зменшилися о половину.

ДАРОВАНО КАРУ ЗА ГЕРОЙСТВО НА ВІЙНІ.

Перед нюйорським судом судили за крадіж автомобіля одного Джеймса Тейлора, 22-літнього мущину. Підчас розправи прокуратор розказував судови про те, як обжалований брав участь в однім страшнім приступі американських війск на німецьку лінію Гінденбурга. Оповідание про геройські вчинки обжалованого так зворушили суддю, що він пустив свобідно обжалованого під услівем, що більше не поповнить другого злочину.

БОЇТЬСЯ ДЕБАТИ.

Президент Кларкського університету у Вустер, в стейті Месечузетс, не допустив до публичного відчиту, який мав дати відомий соціялістичний бесідник Скат Нірінг. У відповідь на сей поступок такого такого визначного педагога соціялістична партія стейту Месечузетс вислала до президента університету зазив на публичну дебату з Нірінгом про вартість соціялізму, але президент відказався виходити на дебату.

ДОЛЯ УЧЕНИХ ПІД БОЛЬШЕВИКАМИ

З Берліна доносять, що в Ялті на Криму покінчив самоубійством своє життє відомий російський учений, хемік професор Дувге. Учений мав дістати з голоду помішання розуму і в приступі тяжкого нападу розкусив собі живчик і вмер від упливу крови.

РАБУНОК В БІЛИЙ ДЕНЬ.

Селянин з Братковець І. Мельник вибрався дня 1. ц. м. на ярмарок до Стрия. В саме полудне вступив до виходку на торговиці; за ним вбігло трох бандитів, приложили йому штилет до грудий, вийняли з кишені 400 долярів і втікли.

ПРОЦЕС ГІНДУСА.

Преса займається цікавою судовою розправою, яка відбулася недавно в Берліні. На лаві обжалуваних засіли Гільдегарда Зінг і її любовник Н. Арнольд, які спільно убили мужа Гільдегарда Гіндуса Гнівдева Зінга. Гіндус приїхав був до Берліна з Індій на університетські студії й оженився тут з Гільдегардою, Одначе вона почала його зраджувати, а вкінці убила. Обжалувані старалися оправдати свій вчинок політичними мотивами. Гнівдев Зінг мав — по їх думці — бути завзятим агітатором проти Англії і був визначним членом протианглійського комітету, що проповідивав святу війну з Великою Британією. Хоча суд не прихилився до оправдань обжалуваних і засудив першу на 9 літ а другого на 4 роки вязниці, але всеж таки сам факт, що обжалувані саме тим робом думали боронитися, свідчить, як від часу війни змінилася німецька опінія у відношенню до зненавидженої ще так недавно Англії.

З ВОЛИНІ.

З Ковля доносять, що там польські власти арештували відомого кооператора і провідника українського руху на Волині Марка Луцкевича. За причину подають те, що Луцкевич не принимав писем в польській мові і домагався всюди пошанования прав української мови.

КОШТИ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

По обчисленням американського фінансіста Долфа видатки на війну виносили в поодиноких державах такі суми в дол.: Америка видала: 44,173,-948.225 Англія: 51,052.643.000 Франція: 54,272,915.000, Італія: 18,680,847.000, Бельгія: 8,174.-731.000 — Китай: 565,376.000, Японія: 481,818.000. Разом ті всі держави видали: 177.402.-269.225 долярів.

ПОВСТАННЄ РОБІТНИКІВ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ НА УКРАЇНІ.

Львів, 18. лютого. — Робітники найбільшого робітничого центру на Україні в Юзовці (в Донеччині), повстали проти большевиків. В перших боях з боку робітників впало забитими 120 людий, а серед „чрезвичайки", яка вела бій, 80 большевиків. Сутички продовжуються.

ПОБИЛИ СОКИРАМИ ФАРМЕРА.

РЕЙДЖАЙНА, Саск., Канада, 7. марта. — Г. Гишка нині з шпиталю і знаходиться в дуже небезпечнім стані. На нього напало серед ночі трох людий і задали сокирами (певно обухами) кілька ударів. Таке зізнав Гишка. Однакож покищо він не міг сказати, хто ті люди були, що на нього напали. До саскатунської газети „Стар" доносять, що тими трома людьми були Петро Халатурник з двома синами. Вони мали стару справу за якись рахунок за молоченне...., ну і молотили.

НАПАД ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ І ВІЙСКА НА УКРАЇНСЬКУ ГІМНАЗІЮ В ПЕРЕМИШЛІ

ПОЛЬСЬКІ НАЇЗНИКИ З ОРУЖЄМ В РУКАХ НАПАДАЮТЬ НА УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ И АРЕШТУЮТЬ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИКІВ.

ПЕРЕМИШЛЬ, Галичина, 27. лютого. — Дня 8. лютого с. р. впали зоружені польські поліцаї разом з відділом польського війска з крісами в руках до української гімназії в Перемишли і підчас науки увійшли до 7. і 8. кляси, де арештували учеників: Ярослава Ясеницького, Стефана Федіва, Романа Волощака, Володимира Чижевича і Павла Білого.

Причиною арештовання був безіменний донос, що українські ученики замастили польського орла, якого польські власти для провокації Українців завісили на будинку української гімназії.

Проти нападу польського війска і поліції на українську школу запротестувало товариство українських учителів середних шкіл.

ЛЄНІН ХОЧЕ НАГНАТИ КІЛЬКА ТИСЯЧ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ УРЯДНИКІВ.

МОСква, столиця Московщини, 19. марта. — Завтра на всеросійському комуністичному зїзді заявить голова большевицьких комісарів Микола Ленін, що усуне кілька тисяч комуністів з важних урядових місць а заступить їх здатними управителями з буржуазії.

Сподіються, що лівиця виступить проти сього, але більшість прийме се, що Ленін подиктує.

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИКИ ОДЕРЖУЮТЬ НАЙГІРШУ ЗАПЛАТУ.

БЕРЛІН, 19. марта. — Найліпше платні німецькі робітники в сталевих фабриках дістають по 100 німецьких марок денно, то є по 35 американських центів. Се вказує, що вони найгірше платні, бо навіть сіямські „кулі", котрих досі вважали за найгірше платних, дістають денно 1 тікал, то є 50 американських центів.

Замітка. — Світ не знає, як платять робітникам в Галичині і в Польщі, тому то телеграфують, що німецькі і сіямські робітники є найгірше платні. Поправді, найгірше платні є робітники в Галичині і в Польщі.

ВЕЛИКИЙ СПАДОК НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ.

БЕРЛІН, 18. марта. — Американський доляр нині тут був найдорозший від скінчення війни. За нього платили 283 німецькі марки.

Се сталось по заяві німецького державного банку, що його запас золота вже вичерпаний.

АЛІЯНТИ ХОТЯТЬ ЗАРАДИТИ ВЕЛИКОМУ СПАДКОВИ НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ.

ПАРИЖ, 19. марта. — Аліянтська комісія военних відшкодовань хоче зарадити великому спадкови німецької марки. Вона передівсім хоче заборонити Німеччині безупинне друкованне нових мас паперових марок, а далі хоче згодитись, щоби Німеччина замісць 2 біліонів марок в золоті, яка згодилась дати аліянтам сього року, виплатила їм тільки 720 міліонів, а решту сплатила в товарах.

НІМЦІ БОЯТЬСЯ РОСІЙСЬКОЇ ЗАРАЖЕНОЇ ПОЧТИ.

БЕРЛІН, 17. марта. — Всі листи і пакунки, які прийшли до Німеччини з Росії почтою, лежать неторкані. Почтові урядники відказуються приймати і полагоджувати російські почтові посилки, бо бояться заразитись тифом.

Сей перестрах повстав наслідком заяви німецьких лікарів, що почтові урядники в Ревалю, столиці Естонії, позаражувались тифом від російських почтових пересилок.

КАЖУТЬ, ЩО РАКОВСЬКИЙ ВЖЕ НЕ ВЕРНЕТЬСЯ НА УКРАЇНУ.

БЕРЛІН, 6. марта. (Вл. кор. „Свободи"). — В тутешних політичних кругах кружляє чутка, що большевицький комісар Раковський на Україну більше не поверне, бо очікує, що в найблизшім часі там упаде большевицька влада. Свою родину Раковський вже виписав до курорту Піщани в Чехословаччині.

Другі комісари також висилають з України свої родини, розуміється, з добрим запасом чужої валюти та діямантів — закордон.

СТОЛІТТЄ ІСТНОВАННЯ ЛАТИСЬКОЇ ПРЕСИ.

РИГА, столиця Латвії, 1. марта. — Дня 26. лютого с. р. в Ризі відбулося свято століття латиської преси і 125-ліття латиської журналістики. В міському музею в Ризі відкрито пресову виставу, де виставлено всі денники й журнали видані за 100 літ.

ЯПОНІЯ ГОТОВИТЬСЯ ДО ПРИНЯТТЯ БРИТАНСЬКОГО ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКА.

ТОКІО, столиця Японії, 17. марта. — Японія поробила небувалі досі в краю сходячого сонця приготовання на принятте князя Валії (британського престолонаслідника).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За зміну кожної адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КРАЙНА ПОРА КІНЧИТИ ПОЗИЧКУ!

До місії Украіаського Ґалицького Правительства у Вашинґтоні наспіло з Карнеґі, Па., 290 долярів з отсим листом:

„Супроти того, що крайна пора кінчити Позичку, ми в Карнеґі, Па., випростовуемо хребет, сягаемо щераз до кишені та витрясаемо то, що дасться.

І так:

1) п. Анна Весоловська додае ще на Позичку 90 долярів.

2) п. Іван Швед додае до попередніх 100 долярів ще одних сто.

3) о. Олекса Пристай до попередніх 150 долярів додае ще дальших сто долярів."

ХТО СЛІДУЕ ЗА ДОБРИМ ПРИМІРОМ?

За сим приміром повинні пійти всі українські громади, всі орґанізації і всі громадяни в Америці і Позичка повинна бути довершена протягом кількох тижнів на славу американських Українців.

ЯК ПОЛЬСЬКІ ГРАБІЖНИКИ ХОТЯТЬ РАТУВАТИ ДЛЯ СЕБЕ УКРАЇНСЬКУ ГАЛИЧИНУ.

(Від власного кореспондента).

Мабуть уже таки найближаеться та хвиля, коли держави антанти приступлять до вирішення долі Галичини.

Свідчать про се дві річи:

З одного боку анґлійська і французька преса починае звертати що-раз більшу увагу на справу Галичини, вказуючи на се, що ся справа не може оставати невирішена.

З другого-ж боку Поляки занадто богато починають говорити про те, що Польща сама повинна полагодити справу Галичини так, щоб антанта була вдоволена, бо инакше антанта готова полагодити сю справу проти волі Польщі.

Якже Поляки думають полагодити справу Галичини?

Польська соціялістична партія виступае — як я вже повідомляв — з проектом ТЕРИТОРІЯЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ ДЛЯ ГАЛИЧИНИ. Давнійше стояли вони на тім, щоби Дрогобицький округ з бориславськими копальнями нафти остав поза границями Галичини, та тепер змінила свій погляд на стільки, що каже, що й Дрогобич з Бориславом повинні належати до автономної Галичини.

Та проти сього становища польської соціялістичної партії збунтувалася ГАЛИЦЬКА ОРҐАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ. Польські соціялісти на території української Галичини не хотять допустити до територіяльної автономії Галичини. Вони кажуть, що в автономній Галичині український нарід мав би більшість і як більшість мав би політичну власть в краю, а Поляки були би в меншости. До сього очевидно Поляки не хочуть допустити, вони хочуть панувати над українським народом на українській землі.

Тому польські соціялісти в українській Галичині не годяться на територіяльну автономію Галичини. Вони кажуть: Нехай Галичина буде далі поділена на воєводства, а в кождім воєводстві можна дати Українцям національно-культурну автономію, себто право закладати для себе українські школи, товариства і т. д., очевидно за гроші, зложені на основі окремого оподаткования Українців на потреби української національно-культурної автономії.

При сій національно-культурній автономії справа вигля-далаби так, що в кождім воєводстві в усіх загальних справах верх мали би Поляки, бо воєводство се є державний польський уряд; гроші, збирані з Українців у державних податках, ішли би на польські потреби, на польщенне українського краю. А Українці, коли-б хотіли мати свої школи, мусіли би ще окрім державних податків, складати податки на потреби своєї національно-культурної автономії.

Ось-якою „автономією" хотять ущасливити український нарід Галичини польські соціялісти, які будують Польщу на галицько-українській землі!

З сим становищем польських соціялістів Галичини годяться менше більше всі инші польські партії.

Всі вони стоять на тім, що українська Галичина не може стати автономною провінцією під Польщею, тільки мае бути поділена на воєводства, а в тих воєводствах можна дати Українцям національно-культурну автономію.

Найліпше було би — кажуть Поляки — якби держави антанти прилучили українську Галичину до Польщі таким самим способом, як прилучили Закарпатську Україну до Чехословаччини. Се значить, щоби в акті прилучення було тільки загально сказано, що до Польщі належить автономна Галичина, — а вже про те, які землі мае обнимати ся автономна Галичина і яка се мае бути автономія, про те щоби рішала сама Польща.

Можете собі уявити, яку чудову автономію видумала би тоді Польща для українського народу Галичини!

Повно також у польській пресі міркувань про те, як ставляться до справи Галичини держави антанти.

За Францію Поляки не боються; вона — кажуть — буде підпирати польські домагання.

За те бояться Поляки за Анґлію, на яку нападають як на свого ворога. В останніх тижнях замітний у відношенню польської преси до Анґлії в звязку з галицькою справою зворот в тім напрямі, що польська преса пише, нібито Анґлія не є принципіяльно противна тому, щоби Галичина остала при Польщі, тільки треба на се знайти відповідну форму.

В польській пресі подається відомість, нібито Лойд Джордж мав ксазати: „Нехай Польща подасть таку форму прилучення Галичини, яку в Анґлії можна би боронити. Анґлія, яка згодилася на державне становище Ірляндії, не може згодитися на просте прилучення Галичини до Польщі.

Отже Поляки шукають „форми" і видумують всякі проекти „автономії".

Богато сподіваються Поляки також від того, як антанта поставиться до справи Вильни. Коли позволить Польщі прилучити Виленщину, то се буде знак, що так само позволить їй прилучити Галичину. Так думають Поляки.

Очевидно, що на всі ті польські проекти, які Польща придумує на те, щоб могти задержати українську Галичину під своїм пануванням, український нарід Галичини мае тільки одну відповідь: **ПОЛЬСЬКІ ГРАБІЖНИКИ МУСЯТЬ ЗАБРАТИСЯ З УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.**

Коли сього голосу українського народу не послухають держави антанти і не примусять Польщу уступити з Галичини, — український нарід мусіти-ме розпочати боротьбу проти польських грабіжників такими способами, якими боролася Ірляндія проти Анґлії.

Прага, 10. лютого, 1922. Др. Михайло Лозинський.

КОМІСАРИ ВДОМА А ЗАГРАНИЦЕЮ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

В останних часах можна видіти в Німеччині досить дивне явище чи цікавий спосіб писання в деяких часописях. Так приміром заглянувши до „Дайче Альґемайне Цайтунґ" і перечитавши там статтю про сов. Росію подумалобися, що се певно комуністична часопись; та грубо помиливбися, бо за цею ґазетою стоїть ніхто инший, як Стіннес, казер німецького промислу. — А подивіться до „Форвертс" то стрінете там нераз таке, що подумалося би: отсю ґазету певно капіталісти видають; та знов помилилося би; се — соціялісти! — І чи не перевернувся „світ до гори ногами", як кажуть наші люде.

Причини цього ріжні і многі. Одну з них пояснює нам ось такий свіжий факт. Німецькі часописи поміщують: „Копенгаґа, 11. лютого. Після шведської часописи „Соціял Демократен" управа шведської соціялдемократичної партії в імени цілого шведського робітництва внесла перед російським ґенеральним конзулем в Штокгольмі, Строем, енерґічний протест против совітського правительства ізза обходженняся з російськими і ґеорґійськими соціялістами. В протесті підноситься, що 200 російських соціял-демократів ухвалили голодовий страйк, щоби звернути увагу світа на свої терпіння. Дальше кажеся, що 5000 ґеорґійських соціялістів сидить в тюрмах".

Що подумає собі німецький соціяліст або чоловік безпартійний? Нічо иншого як це, що влада називаюча себе „диктатурою пролетаріяту" в переслідуванню соціялістів і инакше думаючих людей нічим не ріжниться від російських царів. Для Стіннеса і компанії се справа зовсім байдужна. Йому ходить о „ґешефт", а щоби до сего позискати ріжних фаховців, яких він буде потребувати добивши з комісарами торгу, тож і прихвалює „родянську владу" і вихвалює попід небеса.

Коли голод обхоплює щораз то ширші околиці, коли комісари видять, що незабаром прийде голод і до червоноармейця а тоді і стратиться останну підпору, тоді трубиться „проклятій Европі", що в Росії чрезвичайки нема, судити-муть усюди суди, безпечність життя, майна певна. Що з тих грушок на вербі буде — побачимо. Нині конають люди по тюрмах як і передше, а чрезвичайка „працює" дальше ліпше навіть як царська „охрана".

В себе „вдома" кричать комісари що-сила перед робітництвом на европейську буржуазію. Та заграницею комісари дуже чемно говорять про зближення совітської Росії до Франції, бай і о **приязни** з Анґлією. Не говорить цего якийсь там „срулик" з провінції а сам Радек (дійсне його імя є Собельсогн з Галичини). І цей то комісар в розмові з кореспондентом французької часописи „Матен" між иншим каже: „Ми хочемо жити з Анґлією **в приязни** а наші добрі відносини до сего краю будуть підвалиною нашої міжнародної політики". Дотепер говориться робітництву, що політика Росії є світова революція, те саме плетеся і дальше і є навіть такі дурні, що вірять в ті небелиці. За границею говориться, що „підвалиною міжнародної політики" є добрі відносини і приязнь. Як оцінюеся в Анґлії силу комісарів про се Радек-Собельсогн говорить: „Коли би большевиків не було, то Анґлія їх сама винайшла би". А се тому, бо в інтересі Анґлії є, щоби Росія була як найслабшою, а такою є вона якраз тепер.

Коли би Анґлія боялася комісарів, то левно не тягнула би західної Европи до бізнесу з Росією. Тої „всесвітної революції" не то европейський буржуй але її і заяць не боїться; є лише в нас такі спасителі народа, що туманять людей грушками на вербі і на Раковського числять як на „чотири аси", що він „висвободить" навіть Східну Галичину.

До тепер кричалося на Францію скільки влізло. За те Німеччині говорилося дуже милі слова. З приходом недалекої весни, міняеся і політику. Комісари вже забувають ворога Францію, за те тимбільше говориться про... приязнь з Францією. Франція настрашившися, щоби Німеччина не загорнула російського ринку, зміняє також політику і так зачинаються балачки... про приязнь Франції з Росією. Французька ґазета „Матен" містить фотоґрафію Раковського а кореспондент, який мав честь говорити з головою комісарів цілий вечер, пише: „Раковський походженнєм з Добруджі є джентельменом з гарними манерами; його французька бесіда зовсім плинна". — Та „Матен" хвалить Раковського незадармо. Харківський комісар говорив: „Ми хочемо переконати Францію, що ми ані не були її ворогами ані не хочемо бути і що єдність совітської републики від України до Тихого океану створила правительство, з яким можна на безпечно вести переговори". Франції і ходить якраз о „єдність" совіт. републики яка би не була її ворогом. Тож чи не варта Раковський похвали?

На тих запевненнях Радека і Раковського не скінчилося. В Берліні від комісарів аж кишить, в Парижі їх не бракує, а в Лондоні тим більше. Бо революція — революцією, невдалася, завішено на гак, в дома покричиться на буржуя, щоби затуманений робітник не бу-рився і забував голод, а за границею і „файні манери" є і по французьки плинно балакаеся, одним словом „джентелмен". Тож „Матен" має богато до писання французькій публиці.

Третий комісар Стомоняков, говорить, що причиною московської біди є війна та „ми знова піднесемося, се певне; але коли ми не дістанемо помочи, то будемо потребувати пятнайцять літ до сего, і 10 або 12 міліонів Москалів умруть з голоду. Як дістанемо поміч, то потреба нам до відбудови 4 до 5 літ, а наша страта людей буде виносити кількасоток тисяч". —Комісар говорить про смерть „кількасоток тисяч" людей, як колиб се були мухи.

Німецькі часописи доносять, що між Францією а Росією вже заключено договір, на підставі котрого Франція витиснула би з Німеччини на 800 міліонів франків товарів, а за се Росія відступить свої претенсії з версайського договору на користь Франції і признасть давні царські довги. Ся вістка, єще не потверджена, занепокоїла дуже Німців, які промостили самі дорогу комісарам до Парижа. Не диво, що й сам Стіннес дивлячись, що ґешефт готов випасти зле, зачинає вже закидати комісарам, що сі ведуть подвійну, небезпечну гру.

Коли так в Берліні говориться ґазетярам про „приязнь" з Францією, а в Парижі єще більше працюеся над зближеннем російсько-французьким, то в Москві на зборах робітників печаті кричить Зіновєв про Ґенную: „Ми не можем забувати, що на ту конференцію збираються найбільші розбійники". — А послухаймо, що каже Красін французькому журналістови; в „Матен" пишеся: Красін сказав „я є переконаний, що коли усунеся непорозуміння політичні між Францією а Росією настануть найбільш приятельські відносини". В Москві отже кричиться голодному робітникови на „розбійників", а в Парижі говориться про приязнь з тими „розбійниками". Чи не облуда? чи не туманиться робітника дурними лайками, чи не граеся безличної комедії?

В Москві єще кричиться про... всесвітну революцію, бо треба робітника чимсь дурити, як хочеся комісарювати. А що говорить Красін Французам? Красін каже: „Комуністичні провідники думали, що инші краї підуть за приміром Росії; але коли побачено, що так не є, виринув сумнів, чи совітська Росія буде істнувати в капіталістичній Европі. Коли ми пізнали, що ми не доконали сего що хотіли, ми змінили свої інституції. Колиж відносини між Росією а чужими краями станують правильні під взглядом господарчим, то буде можна **усунути совітську методу в певних околицях".** — Иншими словами: поможіть нам панувати в Росії а ми і совіти пустимо „в трубу" і „інституції" тобто чрезвичайку. Та хто тоді буде вішати „капіталістичних собак"? Хто тоді буде берегти представителів **російського народу:** як Бронштайна, Собельсона-Радека, Герша Овсея-Зіновева, Розенфельда-Каменева, Нахамкеса-Стеклова, Маєр Ганоха-Літвінова, (сина Мойше Валах), звироднілого начальника чеки Поляка Дзержінськеґо і його помічника Латвійця Петерса і инших „істинно русских"? А хто буде беріг „Українців" — цвіту народа: Раковського, Кіна, Кона, Гольцмана, ріжних преріжних Шнайнів, — штернів, — бавмів, — фельдів і т. д. і т. д., їмже ність числа? Ні! чрезвичайки усунути не можна і вона так довго буде, як довго сидять в Москві і Харкові вибранці з „пролетаріяту і селянства". А коли Раковський запевняе, що чреавичайку „змінюеся" то належить вірити, що її настільки зміниться, скільки вимагає сего охорона усіх тих Хахамкесів, що збираються тепер з цілого світа робити на Україні і Росії „ґешефт". Свій про свого дбае. Віримо отже, що чрезвичайці на Україні нічо злого не станеся, а то надходить весна зі своїми повстанчими примхами і готова попсувати і гумор Раковському в Ґенуї і цілий „ґешефт". Ліпше отже нехай грезвичайка дальше „працює", комісари нехай крутять голову робітництву, доки воно їм не скрутить, нехай годують свої „свідомі" маси всесвітною революцією, а з Францією можна по навязанню „приятельських зносин" запити могорич. Одно з другим дасться погодити; їхали Нахамкеси на брехні, то і дальше поїдуть і брехнею поганяти-муть. В кождім разі єще кусник відеся якось. А вивернеся — то західно-европейські Розенфельди і Апфельбавми приймуть радо дорогих гостей.

Франкофорт н. М., 17. II.

С.

ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ.

(Із лист писаного до Василя Токаревича в Шікаґо).

Слобода долинська.

Дорогий Товаришу!

Опишу тобі що ся у нас, в другім селі, Надієві діє і загалом в цілій Галичині, як ми тут проживаемо, у якім гаразді. Ту Поляки роблять конскрипцію, і списують людий, худобу, поле, кури, будинки. Кождий господар мусить ся підписати, бо „Польска упада" і їх ніхто тут не узнае, а вони ходять і людий примушують, аби підписалися під Польщу. Тож ходять тут жандарми і бють людий і змушують, аби ся підписували. А хто скаже, що не підпише, того зараз арештують. В селі Надієві тепер стоїть два баталіони війска і чотири „машинґвери" і оден канон, бо ніхто не хоче ся підписати. Нищуть село, ріжуть худобу і жеруть і забирають всьо, що видять. У селі Тросцянци взяли з села 30 хлопів і відогнали до Долини, на пів голих і босих. Навіть війта забрали тай загнали у пісок коло арешту. На дворі мороз і вітер, а вони так в тім піску цілу ніч тримали, а **рано гонили їх у став купати. На ставі вода вже замерзала, а вони казали їм розбиратися до гола і купатися.** Мучать Ляхо нарід український, як самі хочуть і то не лише тут коло нас, але по цілій Галичині так роблять. Людий мучать як правдиві кати. Пишемо вам, аби і ви знали яке ту добро і най там другі знають. Читайте і ратуйте нас, бо ту пропадемо. Гаразд! Най жиє Україна!

СВІТОВИ.

Не говоріть, що нас побили,
Що скрізь усіяно могили,
Де проливалась наша кров!
О, ні! В нас Дух живе понині —
І нашій любій Україні
Хороним в серці хоругов.

Не говоріть, що нас пігнали
За рідні межі і загнали
В брудні табори, як рабів!
О, ні! Наш Дух орлиний, сильний,
Не переможний, а вільний,
Хоч і в неволі, без мечів.

Каліш, Польща, 23. січня, 1922.

А. Падолист.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Черниxівчанин. — Не помістимо Вашої відповіди.

Т. Л., Торнерс Фолс, Масс. — Кождий зрозуміє, що це було там, де українська церков стоїть проти „косьцьола", а саме в Сапт Дірфілд, Масс. Прошу показати цю переписку, если би кому не було ясно.

Д. Григорий Ватраль, Box 72, Majestic, Ky. — Одержали $5.00 від Вас, а $5.00 від Теодора Мартинів — разом $10.00 на захист для укр. военних сиріт в Бережанах. Ми вже помістили просьбу сиротинця і імена тих, що обіцялися збирати на цю ціль. А коли хто прийде до „Свободи" прямо, то ми відішлемо їх до краю.

ПАНИ ПРОТИ СВОЇХ ЛЬОКАЇВ.

Большевицькі диктатори над пролетаріятом в Москві час від часу виступають зі заявами, які йдуть в розріз з їх власною пропаґандою по широкому світі.

Недавно тому др. Семашко, московський комісар здоровля, мав розмову з представником одної американської новинкарської спілки. Говорили про голод в Росії. Семашко говорив про число людий, загрожених голодом, про можливости помочи і т. п. Потім човорив про большевицькі побоювання про весну. Бояться пошесних недуг, головно холери, котра вже й появилася в декотрих місцевостях. Семашко згадав такі московські міста, як Катеринослав та Київ.

В той самий час, як московський комісар через новинкарську американську компанію робить пропаґанду, що Катеринослав та Київ се московські міста, аґенти комісарів, так ті, що роблять свою роботу за гроші, і ті, що роблять з глупоти, роблять пропаґанду, що большевицькі комісарі сповняють свою обіцянку дати Україні самостійність і що Україна дійсно самостійна держава. Тому мусимо бути вдячні й комісарикам, як вони розкриють брехливу пропаґанду, ширену власними служками.

ЛИСТ СТРІЛЬЦЯ ПРО БОЛЬШЕВИКІВ.

(Перепсукаючи приватну кореспонденцію, містимо тут лист українського Стрільця із Чехії. Цей лист переслав нам д. Д. Кобільник із Честер, Па.).

Критичне і тяжке положення. В кругах наших потворились ріжні партії, котрі одні другим шкодять. В нас кажеться тепер так: Де двох Українців, там десять партий. Одні проти других, а з сего вийшло це, що ми опинились на чужині без кавалка хліба, в біді і нужді. Коли розпалась Австрія і горстка молодих людей кинулась ратувати свою Неньку-Україну, прочі сиділи по хатах, безжурно говорячи: „Хто хоче воювати той най йде. До нас Поляк не прийде, а як прийде, то не буде гірший від своїх, котрі від нас все забирають". І не йшли до війска. В нашім селі рівнож так було. Як не було війни, то в Ріпчицях самі Українці. Настала війна з Поляками, то кождий утікав перед війском. Випихали оден другого. Парубок жонатого — жонаті парубка — але всі сиділи дома. Пішло справді кількох, з котрих одні положили свої буйні голови — другі зістали каліками, а тих, що лишились здорові — Поляки домучують. Ті що не були при українськім війску, ті остались дома — мовляв нам Поляк нічого не зробить. А що з ними ляхи діють, треба їх тепер поспитати. Таке саме і у Вас в Америці діеся. Стали деякі нараз большевиками і кричать, що ратують Україну. Але ратують її так як ті, що кричали, що ми Українці, а Поляки то наші браття. Вони кричать: ріж, бий, українську інтеліґенцію та попів, бо мовляв, вони всьо винні. Може деякі і винні, але винні далеко більше ті хлопи, котрі кричали що Поляк їм нічо не зробить.

Наше правительство розписало позичку поміж Українців в Америці. Позичка ця мала бути ужита на поліпшення удержання для нас. Знаете кого? Для тих стрільців, старшин і студентів котрі загнані лихою долею на чужину, далеко від своїх родин, ведуть своє нужденне життя в таборах. Хто суть вони, запитаете? Се суть ті вірні сини Неньки-України, котрі стали в обороні своеї вітчини, а октрі і тепер готові ще на кождий заклик життя своє віддати в обороні своеї дорогої Вітчини. І для тих то нуждарів розписало наше правительство позичку поміж американських Українців. А що вони? Кричать: Ви пани (добрі пани!) боретесь за панів (яких панів?) служите панам, продаете свій народ, чи навіть вже продали нас Ляхам (тому що ми бились з ними) і все друге що шкода розписуватись. Так пишуть в Ваших часописях. Натомісць складають всілякі жертви на большевиків (розуміеться Москалів і Жидів). Кождому помагають, тільки не свому. А хтож сі большевики і як їм живеться? Про се думаю, що знаете з часописий. Я був рівнож в большевиків. Їх ідея дуже добра — **але на папері. Всю власть у них мають Жиди.** А робітники як були рабами, так суть, а живеться їм так, що нікому цего не жичу. Хто мае богато гріхів, може йти до них, то зовсім не потребує боятися, що на другім світі піде до пекла. Представлю Вам оден факт, який мав місце, коли наша армія була на Україні і була у большевиків. **Промову тримае большевицький комісар, розуміеться Українець Затонський, і говорить так до стрільців: „Скиньте ту шмату синю-жовту, бо вона сплямлена кровію ваших братів (Яких? Хиба Поляків), скиньте ті вили з Ваших шапок (себто тризуба), бийте, вішайте своїх старшин панів!"** Яких старшин? Яких панів? Хтож сей старшина? Старшина цей то син мужика або робітника, а панів в нас нема... **Де тільки оком глянеш ,то всюда бачиш жидівську морду. Одним словом: жидівське царство.** Таким большевикам помагають американські Українці. Богато, богато я ще тут пропустив. Пізнійше опишу більше...

Іван.

ФАЛШІВНИКИ „ПРАЦЮЮТЬ".

Поліція арештувала у Варшаві якогось Зальмана Піркіна, що „переоблював" 2-долярові банкноти на 100-долярові. Він признався до всего. Один банкнот переробляв два дні і дістав за те по 10.000 мп. Перемальовував один маляр Канлан з Білостока.

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ! ВИ ЩАСЛИВІ, ЩО МОЖЕТЕ ПОМОГТИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДОПИСІ

АЛЕНТАВН, ПА.

Алентавнські Українці, сповніть свій народний обовязок!

В 61. числі „Свободи" з дня 16-го марта 1922, прочитав я 15-ий виказ, кілько поодинокі громади зложили досі на Позичку Національної Оборони Галичини.

Між виказаними громадами знаходжу, що **алентавнська громада стоїть під 35 нумером із сумою 530 долярів.**

Тому не вагаюсь запитати алентавнських Українців: Чи не встидаються вони, що так дали випередитись другим українським громадам із закупном українських народніх Бондів.

Алентавнські Українці! Пригадайте собі свій патріотизм з 1918 року! Таж Ви були перші! Ви втой час зложили понад шість тисяч долярів на оборону Східної Галичини. А тепер ми маемо упасти аж до такого низкого числа? Ану алентавнські Українці, покажіть, що Ви знаете постояти за свою катовану Матір Україну і закупіть всі як один українські бонди, а тим покажете, що Ви вірні сини і доньки своеї рідної землі.

Володимир Кашицький.

—o—

ПІТСВІЛ, ПА.

На відбудоване церкви в Комарні зложили:

Відділ 72 У. Н. Союза зі своеї каси $50.00; з коляди з року 1918 $41.00; Ілія Ольховий $15.00; Анна Ольхова, Анна Ольхова дочка Ілиї, Іван Панас, Анна Панас, Іван Здерко, Михайло Слоньовський і Антін Сведак по $5.00; Іван Вагнер $3.00; Юлія Вагнер, Катерина Здерко, Йосиф Ріг, Кароль Колодрубець, Іван Гелен, Йосиф Баран, Дмитро Павлів і Іван Коцан по $2.00; Йосиф Ласкось, Петро Байорик, Стефан Кулик, Кароліна Здерко, Семен Ближньовський, Зофія Слоньовська, Григорій Федан, Андрій Троняк, Петро Романишин, Теодор Оліовський і Анна Слоньовська дочка Михайла по $1.00; Мих. Слоньовський син Михайла, Іван Пана син Івана, Текля Пана дочка Івана, Марія Пана дочка Івана, Ів. Здерко син Івана, Антін Здерко син Ів., Мих. Здерко син Ів., Франя Здерко дочка Ів., Йосиф Здерко син Ів., Анна Здерко дочка Ів., Казимир Келб і Іван Бурачок по 50 цнт.; на іменинах у Ілії Ольхового в році 1915 складки $11.00; у Йосифа Барана на хрестинах $4.00; инший дохід $10.00. — Разом $202.00.

Ці гроші вислано на руки Д-ра И. Пеленського. усім жертводавцям сердечне спасибі!

Ілия Ольховий.

MAJESTIC, KY.

Григорій Ватраль і Теодор Мартинів прислали жертви на руки адм. „Свободи" по $5.00 на Захист Милосердія Сестриць Пр. Діви Марії в Бережанах — разом $10.00, що отсим квитуесь.

Адм. „Свободи".

ПОЗІР ALLENTOWN І ОКОЛИЦЯ!

Заходом Української Школи відограесь представлене ДОБРІ ДІТИ, образ з життя американських школярів на 3. дії зі співами, в суботу, дня 25. і в неділю, дня 26. марта 1922 року в гали парохіяльній під ч. 803 North Front St., Allentown, Pa. Початок точно о 7. годині вечером. Вступ 25 цнт. Весь дохід на Укр. гр.-кат. церков. Учитель Гр. Пиннок. 65,67

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ

МОСКОВСЬКИЙ ГОРОД

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(Продовженне).

(26)

До хати справді стала наближатися тінь. Калмик ждав хвилю і... випустив стрілу...

— Знов щось гепнуло — почувся від дороги голос і Калмик побачив другу тінь. Знов швирнула стріла, і... тут воздух вже був чистий. Калмик, вже не лягаючи на землю, ані хильцем, вертав до свого товариства.

Між тим Насада газдував у куріни. Рачкував між лавками сплячих Москалів і, задержавшися коло котрого, підводив обережно ліву руку, затулював долонию рот і ніс, та ножем... шах!... попід бороду. Деякий захарчів, деякий лиш здрігнувся.

Аюкай вернув до своїх. Було їх вісім, бо Калмиченко лишився по тім боці, ждучи на знак, коли мае запалити огні. Ухач вже вернув, стривожений тим, що не знайшов сина. Обійшов, каже, всіх сплячих, але сина між ними нема і ніхто з невільників не вмів йому сказати, кудидівся.

— Чи ключ ти передав людям? — спитав його Петро.

— Ні! Я весь час держав ключ в руці, щоби увільнити сина. Син мені перший. Я роздобув ключ на се, щоби спасати сина.

— А по дорозі, шукаючи сина, ти не міг отвирати дибів другим?

— Не було коли... Я квапився, щоби Іванка таки знайти. Впрочім, як пропаде мій син, то нехай пропадуть всі!

— Скотина! — воркнув Петро і відвернувся.

По городі, то там то сям, розпочався рух і гамір.

— Се мабуть хлопи, не ждучи на приказ, щоби вставали, розлазяться, — замітив з досадою Петро. — Треба зачинати, бо готові наробити нещастя.

Ситуація справді зачинала бути грізна. Сім заговірників... на Ухача, котрий рвав собі волося за симно, ніхто не звертав уваги... стояло за грубою колодою, всі з рушницями готовими. Стояли на східнім краю холма. Перед ними лежали порозкидані колоди зрубаних дерев. По другім боці ліворуч, недалеко північного краю цілого простору, на якім будували город, яких двіста кроків від виїзду з города, стояв дім начальства. Праворуч від сеї хати, знов яких двіста кроків від неї, стояв сей курінь, в котрім газдував Насада. Дальше стояли порожні куріні і менші хатки. Південна половина простору вся була заповнена возами й худобою. Між возами й худобою вже крутилося кільканайцять хлопів, хоч їм сказано було, щоби лежали, аж прийде знак вставати.

— Я буду лежати, — говорив один, — а між тим другий вибере решту з того, що ще лишилося на моїм возі. І худобу треба віднайти, щоби не забрав другий.

Встав і пішов між вози. Коли знайшов віз порожний, став тягнути з других, що лише попало у руки і переладовував на свій віз.

— Я буду ждати, — говорив другий, аж доки не стануть бреніти кулі. Не дурний!... Ліпше доразу в яке захистне місце.

— Заки освободителі справляться, — мудрував третий, — наскочать Москалі і назад позабивають нас у диби. Ліпше зараз таки в ліс. Не зїла гадина Ухача, не втопився в млаці Калмик, то й нас Господонько проведе, як колись паршивих, крізь Червоне море.

Заворушилося мов у комашнику. Хлопи, рачкуючи, стали розлазитися на всі сторони.

— Справді годі гайнувати час, — відповів Аюкай. Козаки ще всі лежать, ждуть на знак. Я возьму десяток і піду з ними в гостину до майора задними дверми. Решту пришлю сюди.

— Добре! — відповів Петро.

— Лише уважай, що майора мусимо мати живого!

Калмик скочив до леговища. Сорок два лежали до одного, тісно попліч себе, з дибами отворенними, але ще на ногах. Дальша часть майдану була більше ніж до головини пуста... хлопи вже розлізлися. Всеж таки безмаль не сотка лежала на місци, матіркуючи... зразу шепотом, відтак щораз голоснійше.

— Перекажіть тамтим,—промовив Аюкай до козаків,—щоби не кляли, а мерщій вставали, та подалися туди взад, на край города проти кватири майора. Ви також скидайте диби і вставайте. Десять перших піде за мною. Зразу до московського куріня по рушниці, а відтак дальше. Решта скочить також по рушниці, але опісля заверне і також туди, куди справляемо хлопів.

— Ті хлопи, що ще лежать тут, — замітив один козак, — ще замкнені в дибах. Як би не те, то по них вже давно дух тут не пах би. Котрийсь, скотина, скинувши власні диби, так квапився, що шкодував часу подати ключ сусідови. Втікаючи, кинув ключі і запропастив у траві чи трісках, так що не годен знайти.

— То нехай лежать. Вони й так в нічім не поможуть. Ви за мною!

Метнулися до куріня. Там де стояли вози, вже клекотіло. Сей гамір пробудив Москалів у куріни, що ще не спали вічним сном. Вони протирали очі і, штовхаючи сусідів... небіжчиків, питали, що значить сей гамір. Не квапилися вставати, бо їм ані на думку не могло прийти, що то невільники увільнилися. „Вартові не алярмують, отже нема ніякої небезпеки", думали.

Ведені Калмиком хапали рушниці і торби з муніцією, кілько хто міг двигнути. Калмик з десятьма щез за хатою майора. Прочі, разом трицять два, подалися на місце, де стояв Петро з товаришами. Ледви сей мав час розставити їх в наступну лаву, як від куріня гукнув стріл. Калмик, очищуючи город з вартових, переочив був одного, що пильнував куріня. Він сів під углом і здрімався. Через те й Калмик не помітив його. Розбудив його гамір між возами. Він протер очи й дивиться, а там хлопи крутяться. З одних возів щось стягають, другі навантажують... Кленуть, сваряться. Два, таки лише кільканацять кроків від него, счепилися.

— Задавлю тебе! сичів один.

— Тельбухи випущу з тебе, ти злодію! — кричав другий.

Вартовий окинув оком леговище вязнів... воно майже порожне.

— Бунт! бунт! — заголосив і випалив до тих, що боролися.

— Сусе Христе! — крикнув один, розпростер руки і повалився горілиць на землю.

По сім стрілі гамір в цілім таборі втих. Всі, чи наші, чи розбуджені Москалі станули і наслухували.

Тишину перебив крик, що лунав з ліса:

— Спасайте! — ревів хтось раз-у-раз, мов зле підрізаний бик.

То котрийсь хлоп, що хотів як найскорше спасти себе, заліз у ліс і тепер потопав у багні. Петро розставив своїх людий так, що стояли проти кватири майора і проти куріня з Москалями. Всі були скриті за колодами і кождий мав дві, три, дехто й чотири рушниці. Понабивали всі і поуставляли їх біля себе, сперті на колодах. Се в першій хвили потроювало їх число, бо маючи запас наряджених рушниць, стрілець не потребував зараз по вистрілі гаятися набиваючи наново, лише хапав за другу, наряджену. Коли гукнув стріл вартового, всі звернули цівки в сторону Москалів.

— Не стріляти! — шепнув Петро свому сусідови. — Перекажи дальше, щоби не стріляли, аж двічи свисну. Тоді плюньте оловом всі нараз. Дальше стріляти так, щоби в кождого лишилася одна рушниця наряджена. Маючи в резерві одну наряджену, наряджати випалені.

— Не стріляти!... Не стріляти!... понеслося шепотом з одного кінця лави на другий. — Не стріляти аж отаман двічи свисне!

Розбуджені Москалі стали збиратися в куріни. Жах постискав їм горла... вони здогадалися в чім діло. Многих із своїх товаришів не могли добудитися. Деякий, рунтаючи сплячого, замарав собі руки кровю. Мало котрий знайшов свою рушницю. Збилися в купу, як вівці, що занюхали хижака, та ще не знають, з котрого боку наскочить на них...

По тім боці города, в корчах на краю ліса стало ясніти. То Калмиченко і Іванко попідпалювали купи ріщя. Ставало раз-у-раз яснійше, аж бухнуло в пору кілька огнів і ціла московська сторона город стала ясна, мов у білий день. Бік, де стояли напасники, був дальше захований у пітьмі. Як еі бачили найменшу дрібницю но московській стороні, так Москалі даремно напружали зір, щоби доглянути хоч би одну живу душу.

Роздався свист, один і другий. Загрохотіла сальва, за нею посипався дальший град куль. Москалі, начеб їх з куріня вимело. Хто не повалився, поцілений кулькою, той метнувся втікати. Всі, наче ведені інстинктом, кинулися між вози й худобу, де вже була більша часть увільнених хлопів. Там вони були перед кульками безпечні, бо стріляючи до них, козаки побили би також свій власний народ.

(Дальше буде).